

«Els desastres de la guerra»

Pere Guixà, El País

Vegem com Ambrose Bierce va definir el terme *soldat* al seu *Diccionari del diable*: “Personatge militar que du un bastó de mariscal de camp a la motxilla i una preocupació seriosa en la seva esperança”. I vegem què va dir de *guerra*: “Subproducte de les arts de la pau. La situació més propícia per a la guerra és un període de concòrdia internacional”. I de *bandera*? “Drap de colors que oneja damunt de les tropes i d’un castell. Cal que pensem en el cartell que hi ha en alguns solars anglesos. Aquí podeu llençar les escombraries”.

Han coincidit dues novetats de Bierce (1842-1914?) en els últims mesos. Són els dos llibres més cèlebres del nord-americà. El primer, l’esmentat *Diccionari del diable*, és un diccionari subjectiu, entre lúcida, humorística i cínica, de definicions que Bierce va publicar a la premsa durant 40 anys. L’altre és *Històries de soldats* (1909); l’edició que comentem inclou només les 15 històries militars, i aquesta tria editorial és oportuna.

Històries de soldats [traducció de Francesc Francisco-Busquets] són contes ambientats en la guerra civil nord-americana, en què Bierce va participar de jove en l’exèrcit unionista. S’ha especulat si l’apel·latiu pel qual es coneixia Bierce, l’Amarg, ve del que va viure en aquella guerra. Alguna cosa hi ha d’això. La cruesa de molts passatges del llibre és gairebé documental, però alhora els contes escandallen més enllà dels fets.

Si l’expressió no estigués connotada de bondat mal entesa, es podria dir que Bierce va fer contes pacifistes. Aquest pacifisme és el corrent que progressa amb més força al llarg del XX, impulsat per exemple per les novel·les de denúncia de Remarque o Chevallier. Una línia pròxima seria la dels autors d’un bel·licisme diguem-ne indefugible, com Orwell, Sales o Hemingway. Però Bierce encaixa més bé en la línia anterior, de la qual és un autor primerenc. Només cal contrastar aquest llibre amb dos volums bèl·lics coetanis, com per exemple *Records de la darrera carlinada*, de Vayreda; o *La cavalleria roja*, de Babel.

La forma del conte apuntala les bases que havia posat Poe, les quals amb Bierce ens acosten ja al que avui entenem com a conte. Potser certa tendència al final sorpresa desmereix la intenció moral de la majoria de peces, però qualsevol lector familiaritzat amb Bierce sap que aquest factor sorpresa és recurrent en els seus relats.

El cas del pont d'Owl Creek, que obre el recull, és una narració magistral, en què el camí mental del perseguit no fa sinó potenciar el final tràgic. *Chikamagua*, *El cop de gràcia* i *Parker Addison*, *filòsof* també són peces conegudes i valuoses. Un mètode habitual dels contes és començar fixant-se en algun fet llunyà del brogit bèl·lic (un explorador que s'arrossega per una plantació, un guardià que es queda adormit, la diàspora després d'una batalla), però també hi ha les panoràmiques dels moviments de posició d'una batalla, la intendència als campaments o les converses de la plana major. Bierce tan aviat focalitza l'exèrcit unionista com el confederal, sense distincions; el que el mou és mostrar els desastres de la guerra, l'empatia cap als soldats. Es fixa força en les famílies i les amistats trencades, en l'atzar i la dissort com a agent de la catàstrofe, i sobretot —un tret antic— en els conceptes de valentia i glòria.

Bierce s'ha anat traduint al català (les faules, el diccionari, algun aplec de contes), però en general ha estat un autor força invisible. Aquesta edició completa dels contes bèl·lics ens rescabala d'això